

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

INDICE

	Páxina
1. Relación de profesorado e materias impartidas polo Departamento de Xeografía e Historia	5
2. Introducción e contextualización	6
3. Desenvolvemento da programación por cursos	8
1º ESO	8
1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares e competencias	8
2. Secuenciación e temporalización por avaliacións, incluíndo contidos e procedementos	20
3. Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas	22
4. Metodoloxía didáctica. Estratexias para acadar os estándares de aprendizaxe e competencias clave.	23
5. Materiais e recursos	23
6. Avaliación	24
6.1. Procedementos para avaliación inicial	24
6.2. Procedementos de avaliación continua	24
6.2.1. Instrumentos de avaliación	24
6.2.2. Criterios de cualificación	25
6.3. Procedementos de avaliación extraordinaria	25
6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación de materias pendentes	25
7. Autoavaliación	25

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docentes	26
7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica	26
8. Medidas de atención á diversidade	26
9. Elementos transversais	27
10. Actividades complementarias e extraescolares	28
2º ESO	28
1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares e competencias	28
2. Secuenciación e temporalización por avaliacións, incluíndo contidos e procedementos	38
3. Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas	40
4. Metodoloxía didáctica. Estratexias para acadar os estándares de aprendizaxe e competencias clave.	40
5. Materiais e recursos	41
6. Avaliación	41
6.1. Procedementos para avaliación inicial	41
6.2. Procedementos de avaliación continua	42
6.2.1. Instrumentos de avaliación	42
6.2.2. Criterios de cualificación	42
6.3. Procedementos de avaliación extraordinaria	43
6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación de materias pendentes	43
7. Autoavaliación	43
7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docentes	43
7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica	44

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

8. Medidas de atención á diversidade	44
9. Elementos transversais	44
10. Actividades complementarias e extraescolares	45
3º ESO	45
1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares e competencias	45
2. Secuenciación e temporalización por avaliacións, incluíndo contidos e procedementos	55
3. Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas	58
4. Metodoloxía didáctica. Estratexias para acadar os estándares de aprendizaxe e competencias clave.	58
5. Materiais e recursos	58
6. Avaliación	59
6.1. Procedementos para avaliación inicial	60
6.2. Procedementos de avaliación continua	60
6.2.1. Instrumentos de avaliación	60
6.2.2. Criterios de cualificación	61
6.3. Procedementos de avaliación extraordinaria	61
6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación de materias pendentes	61
7. Autoavaliación	62
7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docentes	62
7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica	62
8. Medidas de atención á diversidade	63

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

9. Elementos transversais	63
10. Actividades complementarias e extraescolares	64
4º ESO	64
1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares e competencias	64
2. Secuenciación e temporalización por avaliacións, incluíndo contidos e procedementos	78
3. Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas	80
4. Metodoloxía didáctica. Estratexias para acadar os estándares de aprendizaxe e competencias clave.	80
5. Materiais e recursos	81
6. Avaliación	81
6.1. Procedementos para avaliación inicial	81
6.2. Procedementos de avaliación continua	81
6.2.1. Instrumentos de avaliación	82
6.2.2. Criterios de cualificación	82
6.3. Procedementos de avaliación extraordinaria	82
6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación de materias pendentas	83
7. Autoavaliación	83
7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docentes	83
7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica	84
8. Medidas de atención á diversidade	84
9. Elementos transversais	84
10. Actividades complementarias e extraescolares	85

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

1. Relación de profesorado e materias impartidas polo Departamento de Xeografía e Historia

Xefe/a de departamento		
Ana García Earley		
Materias	Curso e grupo	Nº horas
Ciencias Sociais- sección bilingüe	1º ESO	3
Ciencias Sociais- sección bilingüe	2º ESO	3
Ciencias Sociais- sección bilingüe	3º ESO	3
Ciencias Sociais- sección bilingüe	4º ESO	3
Historia da Arte	2º BACHARELATO	4
Membro do departamento		
Francisco García Sánchez		
Materias	Curso e grupo	Nº horas
Xeografía	2º BACHARELATO	4
Historia	2º BACHARELATO	3
Historia do Mundo contemporáneo	1º BACHARELATO	4
Membro do departamento		
Susana Cadavid Pérez		
Materias	Curso e grupo	Nº horas
Módulo de comunicación e sociedade	2º FP Básica	5

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

2. Introducción e contextualización.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias chave é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, en Xeografía); a competencia de conciencia e expresións culturais ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística e dixital, e de aprender a aprender, impregnan todo o currículo de Xeografía e Historia, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano", e en cuarto curso céntrase na globalización.

A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos de ESO.

Na secuencia dos tres primeiros cursos de ESO tivéronse en especial consideración dous factores: por unha banda procurouse unha repartición o máis equilibrada posible entre a Xeografía e a Historia nos tres cursos e, por outra, intentouse secuenciar do xeral ao particular, traballando nos primeiros cursos con contidos máis globalizados e incrementando o nivel de complexidade á medida que se

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

avanza na etapa. Dese xeito, procúrase ir da identificación e da localización dos primeiros cursos en xeografía cara a realización de tarefas máis elaboradas no remate da etapa. A Historia recibe un tratamento semellante, pois os contidos cos que o alumnado traballará nos primeiros cursos presentan un enfoque máis xeral, que abrangue o devir humano ata o século XVIII e deixa o derradeiro curso da etapa para o estudo da historia contemporánea. En todo caso, a evolución histórica dos dereitos da muller ata a actualidade debe formar parte do desenvolvemento curricular a aplicar na aula.

Deberase ter en conta o traballo de todos os elementos transversais do currículo cando cumpra. Neste sentido, merecen unha mención especial a educación cívica, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, e o traballo con tecnoloxías da información e da comunicación. A materia de Xeografía e Historia é un vehículo adecuado para animar ao emprendemento. Ademais, o desenvolvemento sustentable e o medio, os riscos de explotación e o abuso e maltrato son ineludibles.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

Contextualización

O I.E.S. Xermán Ancochea, situado na Pobra de Trives(Ourense), localízase nunha zona rural, onde unha porcentaxe significativa dos habitantes viven da agricultura e gandería, o sector secundario é moi escaso e o emprego está fortemente terciarizado. Boa parte das familias teñen un nivel socio-económico medio-baixo. Atendendo a estas características, intentárase enfocar o estudo das ciencias sociais en relación coas necesidades educativas da poboación, desenvolvendo os temas que tocan as necesidades concretas da Pobra de Trives, para facilitar o coñecemento do medio onde viven e así mellorar as súas condicións de vida e conseguir un mellor aproveitamento dos recursos endóxenos da zona, sempre atendendo a sostenibilidade dos recursos que o medio lles proporciona.

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

3. Desenvolvemento da programación por cursos

1º ESO

Vinculación entre obxectivos, secuenciación e temporalización de contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e grao mínimo de consecución de cada un, competencias clave, elementos transversais, instrumentos de avaliación e criterios de cualificación.

1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h ▪m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.7. Medio natural europeo: principais trazos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪h ▪m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h ▪m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
<p>Bloque 3. A Historia</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

▪b ▪e ▪f ▪g	▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.	▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			restos materiais ou textuais.	
			▪XHB3.2.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.	▪CSC ▪CAA
▪l ▪ñ	▪B3.3. Cambio e continuidade.	▪B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	▪XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	▪CSC ▪CMCCT
▪f ▪l ▪ñ	▪B3.4. Tempo histórico.	▪B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	▪XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	▪CSC ▪CMCCT
▪h	▪B3.5. Vocabulario histórico e	▪B3.5. Utilizar o vocabulario	▪XHB3.5.1. Utiliza o	▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.6. Evolución das especies e a hominización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.6. Entender o proceso de hominización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪g ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.9. Coñecer as características da vida 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l ▪n ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> vida; cazadores colectores. ▪B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. ▪B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos. 	<ul style="list-style-type: none"> humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico. 	<ul style="list-style-type: none"> que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪l ▪n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.12. Idade Antiga: invención da escritura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.13. Idade Antiga: historia de Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.16. Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.16. Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCL ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.17. Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.18. Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.8.2. Contrasta as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

▪b ▪e ▪f ▪g	▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.	▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD
▪g ▪l			accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	▪CAA
▪f ▪g ▪h ▪l ▪n	▪B3.19. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	▪B3.19. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	▪XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	▪CSC ▪CCEC ▪CCL
			▪XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	▪CSC ▪CCEC ▪CMCCT ▪CAA ▪CCL
▪a ▪c ▪d ▪g ▪l	▪B3.20. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	▪B3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	▪XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.	▪CSC ▪CAA
			▪XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio	▪CSC ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			na Roma antiga.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l ▪n ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.21. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l ▪n ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.22. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

2, Secuenciación e temporalización de contidos

1ª Avaliación

Contidos conceptuais

A representación da Terra: a Terra dentro do sistema solar, mapas. O relevo terrestre: formación e modificación. A auga na natureza. Tempo e clima. As paisaxes da Terra: climas. Os continentes: estudio físico. Europa: relevo, hidrografía e climas. A paisaxe de España.

*Sección bilingüe: **Coñecemento (falado e escrito) do vocabulario básico:** Page, exercise, exam, notebook, homework... Maps: cardinal points. Parallels and meridians. The Earth: the English name of continents and oceans. Relief (mountains, rivers). **Culture:** Where is Greenwich? Why the prime meridian was named after this place?*

Contidos procedimentais

Interpretación de mapas físicos e temáticos. Elaboración e interpretación de gráficos. Confección de esquemas, resumos. Interpretación do mapa do tempo. Confección e interpretación de climogramas. Utilización do vocabulario científico relacionado coa materia. Obtención de información de fontes diversas.

*Sección bilingüe **Comprensión de expresións cotiás:** Sit down. Silence, please. Good morning. See you!. Have you finished?. Let's go!. What is this?. Where is it?. What do you think?. Listen!. May I wipe the blackboard? **Expresión en inglés: responder a preguntas sinxelas utilizando correctamente as estruturas gramaticais:** Yes, I have /No, I haven't. This is a...Yes, I do / No, I don't. I agree. **Uso de expresións cotiás:** Good morning. OK. How are you?. I have a question. I don't know. May I go to the bathroom?*

2ª Avaliación

Contidos conceptuais

Galicia: relevo, hidrografía, clima, vexetación. A intervención do ser humano no medio. Os riscos naturais: volcáns, terremotos, furacáns...

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

Historia: etapas históricas. O Paleolítico: modo de vida. O Neolítico: a revolución neolítica, os metais, modo de vida. As civilizacións mesopotámicas: escritura, estruturas estatais. O antigo Exipto: sociedade, arte.

Sección bilingüe: **Vocabulario:** volcano, earthquake, hurricane. Today, yesterday, tomorrow. Numbers. Centuries. Chronology: years B.C. and A.D. **Culture:** The Grand Canyon: Where is it? Why is it a protected place?. North American indians: a present-day prehistoric way of life. Neolithic in England: Stonehenge.

Contidos procedimentais

Comentario guiado dun texto informativo. Elaboración de liñas do tempo. Interpretación dun mapa histórico. Representación gráfica da sociedade en forma de pirámide. Análise de obras artísticas.

Sección bilingüe **Comprensión de expresións cotiás:** What are you doing?. How do you do?. Would you please ...?. How do you say it in English?. Can you see the blackboard?. What do you mean?. Do you understand?. I'm sorry. You are right!. Congratulations!. Good job!. Well done! **Expresión en inglés: responder a preguntas sinxelas utilizando correctamente as estruturas gramaticais:** Yes, I am / No, I'm not. Yes, I do / No, I don't. Yes, I can / No, I can't. I am from... **Uso de expresións cotiás:** I understand / don't understand. Can you speak slowly?. Can you repeat, please?. Can you help me?. May I help you?. Where is my...?

3ª Avaliación

Contidos conceptuais

A civilización grega: etapas, modo de vida, arte. A civilización romana: etapas, modo de vida, herdanza. Os pobos prerromanos na Península Ibérica. A Hispania romana. Galicia na Antigüidade.

Sección bilingüe: **Vocabulario:** Greece, Greek. Spartans, Athenians. City. Slave, citizen. Pottery. Building. Sculpture. Rome, Roman. Empire, emperor. Road. Religion, God, Goddess. **Cultura:** The Elgin Marbles, a collection of Greek art in England. Roman presence in England: Hadrian's Wall. **Contidos procedimentais**

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Análise de obras artísticas. Elaboración de croquis. Lectura, comprensión e comentario guiado de textos. Comentario de mapas históricos. Elaboración de liñas do tempo. Elaboración de esquemas e resumos.

Sección bilingüe **Comprensión de expresións cotiás:** *Do you like it?. Where are you from?. I love... I hate... I don't think so. Let's talk about... Do you think so?. Are you sure?. How far is it?. How long is it?* **Expresión en inglés:** **Construir frases sinxelas en presente (por exemplo):** *This bulding has eight columns. That sculpture represents a Greek goddess. Hadrian's Wall is in England and it is seventy miles long.* **Uso de expresións cotiás:** *I don't think so. Oh, my God!. I like it very much. No problem!. Cool!. Great!. It is on the left / right. It is huge. It's easy /difficult. I wish I was... It was so long ago!*

3.Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas

1. Comprobar se o alumnado é capaz de identificar as liñas básicas da orientación xeográfica e situar lugares no mapa mediante a lonxitude e a latitude.
2. Localizar nun mapa os elementos básicos que configuran o medio físico mundial.
3. Comparar os trazos físicos máis destacados (relevo, clima, augas e elementos bioxeográficos) que configuran os grandes medios naturais do planeta.
5. Identificar e explicar exemplos de riscos e de impactos que a acción humana ten sobre o medio, analizando as súas causas e efectos.
6. Utilizar as convencións e unidades cronolóxicas e as nocións de evolución e cambio, aplicándoas a feitos e procesos referidos á prehistoria e historia antiga do mundo, da Península Ibérica e de Galicia.
7. Identificar e expoñer os cambios que supuxo a revolución neolítica na evolución da humanidade.
8. Diferenciar os trazos que caracterizan algunha das primeiras civilizacións urbanas e a civilización grega, identificando os elementos orixinais desta última e valorando aspectos relevantes da súa contribución á civilización occidental.
9. Comprender os trazos característicos da cultura castrexa.
10. Caracterizar os trazos da organización política, económica e social da civilización romana.

11. É esixible a corrección gramatical, tanto na expresión oral coma escrita, a corrección ortográfica e o adecuado uso do vocabulario. Valoraranse a boa presentación e a caligrafía.

4. Metodoloxía didáctica, incluíndo as estratexias a desenvolver polo profesorado, para acadar os estándares de aprendizaxe, así como a adquisición das competencias clave.

O desenvolvemento das sesións didácticas fundaméntase por un lado, no traballo activo por parte do alumnos; por outro, na análise de documentos gráficos e textuais (mapas, gráficas, fotografías, debuxos).

Partimos dos seus coñecementos previos e das preguntas plantexadas polo profesor. Tras unha breve explicación, e coa axuda do profesor, os alumnos toman nota no cuaderno do esquema básico do tema. A continuación os alumnos deben analizar os documentos (textos, mapas, gráficas, imaxes artísticas, etc.) e relacionala cos contidos fundamentais.

Sección bilingüe: Os contidos e procedementos en inglés trabállanse de dous xeitos:

- No cuaderno tomarán nota dos contidos conceptuais sinalados para cada avaliación: vocabulario básico, aspectos culturais; estes contidos serán avaliados por escrito nos exames aínda que non afectan de xeito decisivo á nota final (*Orde do 18 de abril de 2007 que regula o Plan de Seccións Bilingües: Capítulo I, Art 3º, punto 5º: “ A avaliación (...) axustarase en todos os casos aos procedementos establecidos na normativa vixente con carácter xeral.”*)
- Os contidos procedimentais que se traballan en cada avaliación inciden nos aspectos de expresión e comprensión, basicamente orais. Trátase, seguindo a orde antes mencionada (art. 2º), de “*reforzar as aprendizaxes da lingua estranxeira a través da incorporación parcial do seu uso como vehículo de comunicación na área*”. Estes contidos non serán avaliados nos exames, senón mediante a observación continuada

Seguindo esta metodoloxía, descartamos o modelo de “lección maxistral” ou o de lectura sistemática de temas previamente elaborados nos que o alumno non interveña.

5. Materiais e recursos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

A maioría da documentación a analizar polos alumnos atópase no mesmo libro de texto: Textos, gráficas, mapas, fotografías, debuxos, diagramas e táboas de datos.

No departamento de Xeografía e Historia existe unha colección de mapas históricos de gran formato útiles para a parte do temario con contido histórico.

Material audiovisual complementario: proxectaranse imaxes de obras artísticas en cada unha das etapas estudiadas.

Material de apoio para a Sección Bilingüe: Dicionario de Inglés. Dicionario Inglés- Español. Dicionario Inglés- Galego (na rede)

6. Avaliación.

6.1. Procedemento para a avaliación inicial

No mes de outubro o alumnado terá unha avaliación inicial, esta consistirá en repasar os contidos básicos adquiridos na asignatura durante cursos anteriores. Centrarase principalmente no repaso da periodización histórica xeral e de termos históricos e xeográficos xerais. O obxectivo fundamental é valorar os coñecementos adquiridos polo alumnado en cursos anteriores e diseñar estratexias de aprendizaxe en torno a diversidade da propia clase ou grupo.

6.2. Procedemento de avaliación continua.

- 1.- Probas de coñecemento obxetivas: faránse dúas probas por avaliación
- 2.- O traballo e a actitude en clase serán valorados mediante a resposta a preguntas directas, o comentario de documentos, a realización de exercicios escritos, a elaboración de esquemas e cadros conceptuais
- 3.- Valorarase a actitude positiva na clase
- 4.- A adquisición de competencias lingüísticas en inglés valorarase mediante a observación directa diaria e en exercicios escritos breves no contexto dos exames

6.2.1. Instrumentos de avaliación

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

1. Exame. Realizaranse un mínimo de dous exames por avaliación.
2. Observación na aula
3. Corrección de exercicios
4. Traballo en grupo

6.2.2. Criterios de cualificación

Os exames cualifícanse nunha escala de 1 a 10. Calcularase a media matemática dos exames realizados. A nota final de avaliación será a resultante do seguinte cálculo:

- 60%, nota media de exames
- 30%, notas do traballo en clase e corrección de exercicios.
- 10%, actitude na aula

6.3. Procedemento de avaliación extraordinaria (ESO e BAC)

Realizarase un exame no mes de setembro no que se valore o alcance dos obxectivos mínimos da materia. Previamente, no mes de xuño, ao remate do curso, entregarase ao alumnado unha guía para o estudo da materia durante o verán.

6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación das materias pendentes (ESO e BAC).

Realizaranse probas de carácter trimestral co obxectivo de avaliar ao alumnado. Estas probas poden ser exames que engloben os temas a impartir en cada materia por avaliación ou a realización de actividades propostas por cada profesor que imparta a materia do curso. Para que un alumno poda ter unha avaliación positiva debe superar os exames e actividades por avaliacións ou por outra banda superar o exame final de maio.

E.S.O.: 70% realización dos exames e actividades propostos en cada avaliación. 30% Exame final de maio.

7. Autoavaliación

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

A avaliación é un proceso de ida e volta; é imposible que o alumnado obteña bos resultados se a profesora non se asegura de que consegue transmitir contidos e procedementos de traballo axeitadamente. Dese xeito, se para o alumnado existen uns obxectivos mínimos que deben cumprir para considerar superada a materia, tamén a profesora fixa para si mesma obxectivos mínimos.

A avaliación do proceso ten como finalidade a súa mellora.

1. Comprobar que os obxectivos mínimos do alumnado son acadados.
2. Asegurar que as explicacións e exercicios son comprendidos, mediante a observación e a pregunta directa.
3. Averiguar por que razón os resultados acadados non son os previstos, no seu caso.
4. Analizar as posibles solucións e poñelas en práctica.
5. Reavaliar o proceso de ensino-aprendizaxe.

7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica.

1. Comprobación da axeitada temporalización da programación.
2. Acadamento de obxectivos mínimos
3. Realización das actividades programadas

8. Medidas de atención á diversidade

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

Prestarase atención ós alumnos nos que se aprecien mais dificultades de comprensión, simplificando as explicacións dos procedementos de traballo e insistindo nos coñecementos mínimos esixidos; non pedindo o dominio de aqueles conceptos menos relevantes e remitíndonos ós coñecementos mínimos expresados antes.

9. Concreción dos elementos transversais que se traballarán

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

Desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Fomentarase que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

No ámbito específico das ciencias sociais, a transversalidade incluírá o fomento ao respecto do patrimonio histórico, artístico e arqueolóxico,

Do mesmo xeito, porase especial énfase no respecto á diversidade cultural a través do seu coñecemento, e por extensión aos dereitos humanos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

10. Actividades complementarias e extraescolares programadas

Para este curso a intención é realizar unha ruta histórica pola comarca, que permita un coñecemento básico das distintas etapas históricas no contexto máis cercano ao alumnado: prehistoria (mámoas de S. Xoan de Río), idade antiga (ponte Bibei), idade media (igreja de Sobrado), idade moderna (algún pazo) e idade contemporánea (fábrica de chocolate da Cabalar)

2º ESO

Vinculación entre obxectivos, secuenciación e temporalización de contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e grao mínimo de consecución de cada un, competencias clave, elementos transversais, instrumentos de avaliación e criterios de cualificación.

1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪h				
▪B ▪e ▪f ▪g ▪h	▪B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía.	▪B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	▪XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			▪XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
▪B ▪e ▪f ▪g ▪h	▪B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.	▪B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	▪XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			▪XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
▪B ▪e ▪f ▪g ▪h	▪B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia.	▪B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.	▪XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
			▪XHB1.5.2. Analiza e compara	▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CMCCT ▪CD
			▪XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪e ▪f ▪g ▪m 	▪B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.	▪B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.	▪XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪e ▪f ▪g ▪h ▪m ▪ñ 	▪B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	▪B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	▪XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD ▪CCL
Bloque 2. O espazo humano				
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c 	▪B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e	▪B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as	▪XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪e ▪f ▪g 	<p>movementos migratorios.</p>	<p>migracións.</p>	<p>poboadas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h 	<p>▪B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.</p>	<p>▪B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.</p>	<p>▪XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CD
			<p>▪XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f ▪g 	<p>▪B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.</p>	<p>▪B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.</p>	<p>▪XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪h			▪XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
▪B ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h	▪B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios.	▪B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios	▪XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
▪B ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h	▪B2.5. Proceso de urbanización no planeta.	▪B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	▪XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
			▪XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪m ▪ñ 				<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CCL ▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h ▪m ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.9. Paisaxes no territorio español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪B ▪c ▪e ▪f ▪g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSC ▪CD ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪h ▪m ▪ñ 				
Bloque 3. A historia				
<ul style="list-style-type: none"> ▪F ▪I ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪G ▪I ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪L ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.3.2. Realiza diversos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		estudo e a súa interpretación.	tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	▪CMCCT
▪F ▪I ▪ñ	▪B3.4. Tempo histórico.	▪B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	▪XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	▪CSC ▪CMCCT
▪L ▪h ▪ñ	▪B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	▪B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	▪XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	▪CSC ▪CCL
▪G ▪I	▪B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).	▪B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.	▪XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	▪CSC ▪CAA
▪A ▪c ▪d ▪g ▪I	▪B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.	B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	▪XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	▪CSC ▪CAA
▪A ▪c	▪B3.8. Feudalismo.	▪B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	▪XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e	▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪d ▪g ▪l 			campesiños.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪A ▪c ▪d ▪f ▪h ▪l ▪n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CMCCT ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪G ▪h ▪l ▪n ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.10. Reconquista e repoboación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪L 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪L ▪h ▪n ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.12. Arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CCL

2. Secuenciación e temporalización de contidos

1ª Avaliación

1. O inicio da idade Media: fin do imperio romano, reinos xermánicos, imperio bizantino, o Islam
2. O feudalismo
3. A Baixa Idade Media
4. Arte na Idade Media
5. Al Andalus

Procedementos

- Elaboración e comparación de mapas históricos

- Análise de obras artísticas
- Interpretación de liñas do tempo

Sección bilingüe

- Locating events in time: chronology in English

- Regular and irregular verbs in past form. Pronunciation
- Comparisons: More...than. Less...than.
- Specific vocabulary

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

2ª Avaliación

1. Os reinos cristiáns hispánicos
2. España e Galicia: mapa físico
3. A poboación no mundo
4. As cidades

Procedementos

- Interpretación de gráficas de distinto tipo.
- Análise e interpretación de mapas temáticos.
- Elaboración de esquemas e cadros sinópticos

Sección bilingüe

- Expressing quantity, percentage
- Expressing cause and effect: consequently, therefore, the reason is..
- Specific vocabulary

3ª Avaliación

1. O continente europeo: poboación e cidades
2. España e Galicia: territorio, poboación, cidades

Procedementos

- Interpretación de gráficas de distinto tipo.
- Análise e interpretación de mapas temáticos.
- Elaboración de esquemas e cadros sinópticos

Sección bilingüe

- Expressing quantity, percentage
- Expressing cause and effect: consequently, therefore, the reason is..
- Specific vocabulary

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

3. Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas

- 1.- Describir os factores que condicionan os comportamentos e movementos demográficos.
- 2.- Identificar e localiza-las comunidades autónomas españolas, os estados da Unión Europea e os estados do mundo. Interpretar mapas políticos.
- 3.- Obter información a partir de diferentes fontes: documentos escritos, imaxes, obras de arte.
- 4.- Identificar e situar xeográficamente os principios pobos, sociedades e culturas que se desenvolveron na Península Ibérica ata á época Moderna.
- 5.- Ordenar e representar gráficamente a evolución dalgún aspecto significativo da vida humana ó longo de diferentes épocas históricas.
- 6.- Identifica-los problemas ambientais máis graves de Galicia e España.
- 7.- Coñece-los principios e fundamentos que rexen as sociedades democráticas.
- 8.- Distinguir os principios momentos na formación e evolución do estado moderno.

4. Metodoloxía didáctica, incluíndo as estratexias a desenvolver polo profesorado, para acadar os estándares de aprendizaxe, así como a adquisición das competencias clave.

O desenvolvemento das sesións didácticas fundaméntase por un lado, no traballo activo por parte do alumnos; por outro, na análise de documentos gráficos e textuais (mapas, gráficas, fotografías, debuxos).

Partimos dos seus coñecementos previos e das preguntas plantexadas polo profesor. Tras unha breve explicación, e coa axuda do profesor, os alumnos toman nota no cuaderno do esquema básico do tema. A continuación os alumnos deben analizar os documentos (textos, mapas, gráficas, imaxes artísticas, etc.) e relacionala cos contidos fundamentais.

Sección bilingüe: Os contidos e procedementos en inglés trabállanse de dous xeitos:

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

- No cuaderno tomarán nota dos contidos conceptuais sinalados para cada avaliación: vocabulario básico, aspectos culturais; estes contidos serán avaliados por escrito nos exames aínda que non afectan de xeito decisivo á nota final (*Orde do 18 de abril de 2007 que regula o Plan de Seccións Bilingües: Capítulo I, Art 3º, punto 5º: “A avaliación (...) axustarase en todos os casos aos procedementos establecidos na normativa vixente con carácter xeral.”*)
- Os contidos procedimentais que se traballan en cada avaliación inciden nos aspectos de expresión e comprensión, basicamente orais. Trátase, seguindo a orde antes mencionada (art. 2º), de “*reforzar as aprendizaxes da lingua estranxeira a través da incorporación parcial do seu uso como vehículo de comunicación na área*”. Estes contidos non serán avaliados nos exames, senón mediante a observación continuada

Seguindo esta metodoloxía, descartamos o modelo de “lección maxistral” ou o de lectura sistemática de temas previamente elaborados nos que o alumno non interveña.

5. Materiais e recursos

A maioría da documentación a analizar polos alumnos atópase no mesmo libro de texto: Textos, gráficas, mapas, fotografías, debuxos, diagramas e táboas de datos.

No departamento de Xeografía e Historia existe unha colección de mapas históricos de gran formato útiles para a parte do temario con contido histórico.

Material audiovisual complementario: proxectaranse imaxes de obras artísticas en cada unha das etapas estudadas.

Material de apoio para a Sección Bilingüe: Dicionario de Inglés. Dicionario Inglés- Español. Dicionario Inglés- Galego (na rede)

6. Avaliación.

6.1. Procedemento para a avaliación inicial

No mes de outubro o alumnado terá unha avaliación inicial, esta consistirá en repasar os contidos básicos adquiridos na asignatura durante cursos anteriores. Centrarase principalmente no repaso da periodización histórica xeral e de termos históricos e xeográficos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xerais. O obxectivo fundamental é valorar os coñecementos adquiridos polo alumnado en cursos anteriores e diseñar estratexias de aprendizaxe en torno a diversidade da propia clase ou grupo.

6.2. Procedemento de avaliación continua.

- 1.- Probas de coñecemento obxetivas: faráanse dúas probas por avaliación
- 2.- O traballo e a actitude en clase serán valorados mediante a resposta a preguntas directas, o comentario de documentos, a realización de exercicios escritos, a elaboración de esquemas e cadros conceptuais
- 3.- Valorarase a actitude positiva na clase
- 4.- A adquisición de competencias lingüísticas en inglés valorarase mediante a observación directa diaria e en exercicios escritos breves no contexto dos exames

6.2.1. Instrumentos de avaliación

1. Exame. Realizaranse un mínimo de dous exames por avaliación.
2. Observación na aula
3. Corrección de exercicios
4. Traballo en grupo

6.2.2. Criterios de cualificación

Os exames cualifícanse nunha escala de 1 a 10. Calcularase a media matemática dos exames realizados. A nota final de avaliación será a resultante do seguinte cálculo:

- 60%, nota media de exames
- 30%, notas do traballo en clase e corrección de exercicios.
- 10%, actitude na aula

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

6.3. Procedemento de avaliación extraordinaria (ESO e BAC)

Realizarase un exame no mes de setembro no que se valore o alcance dos obxectivos mínimos da materia. Previamente, no mes de xuño, ao remate do curso, entregarase ao alumnado unha guía para o estudo da materia durante o verán.

6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación das materias pendentes (ESO e BAC).

Realizaranse probas de carácter trimestral co obxectivo de avaliar ao alumnado. Estas probas poden ser exames que engloben os temas a impartir en cada materia por avaliación ou a realización de actividades propostas por cada profesor que imparta a materia do curso. Para que un alumno poda ter unha avaliación positiva debe superar os exames e actividades por avaliacións ou por outra banda superar o exame final de maio.

E.S.O.: 70% realización dos exames e actividades propostos en cada avaliación. 30% Exame final de maio.

7. Autoavaliación

7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

A avaliación é un proceso de ida e volta; é imposible que o alumnado obteña bos resultados se a profesora non se asegura de que consegue transmitir contidos e procedementos de traballo axeitadamente. Dese xeito, se para o alumnado existen uns obxectivos mínimos que deben cumprir para considerar superada a materia, tamén a profesora fixa para si mesma obxectivos mínimos.

A avaliación do proceso ten como finalidade a súa mellora.

1. Comprobar que os obxectivos mínimos do alumnado son acadados.
2. Asegurar que as explicacións e exercicios son comprendidos, mediante a observación e a pregunta directa.
3. Averiguar por que razón os resultados acadados non son os previstos, no seu caso.

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

4. Analizar as posibles solucións e poñelas en práctica.
5. Reavaliar o proceso de ensino-aprendizaxe.

7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica.

1. Comprobación da axeitada temporalización da programación.
2. Acadamento de obxectivos mínimos
3. Realización das actividades programadas

8. Medidas de atención á diversidade

Prestarase atención ós alumnos nos que se aprecien mais dificultades de comprensión, simplificando as explicacións dos procedementos de traballo e insistindo nos coñecementos mínimos esixidos; non pedindo o dominio de aqueles conceptos menos relevantes e remitíndonos ós coñecementos mínimos expresados antes.

9. Concreción dos elementos transversais a traballar

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballarase en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

Desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Fomentarase que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

No ámbito específico das ciencias sociais, a transversalidade incluírá o fomento ao respecto do patrimonio histórico, artístico e arqueolóxico,

Do mesmo xeito, porase especial énfase no respecto á diversidade cultural a través do seu coñecemento, e por extensión aos dereitos humanos

10. Actividades complementarias e extraescolares programadas

Para este curso a intención é realizar unha ruta histórica pola comarca, que permita un coñecemento básico das distintas etapas históricas no contexto máis cercano ao alumnado: prehistoria (mámoas de S. Xoan de Río), idade antiga (ponte Bibeí), idade media (igreja de Sobrado), idade moderna (algún pazo) e idade contemporánea (fábrica de chocolate da Cabalar)

3º ESO

Vinculación entre obxectivos, secuenciación e temporalización de contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e grao mínimo de consecución de cada un, competencias clave, elementos transversais, instrumentos de avaliación e criterios de cualificación.

1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Localización. Latitude e lonxitude 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CCL ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CCL ▪CD
Bloque 2. O espazo humano				
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪b ▪e ▪f ▪g ▪l ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.1. Organización política e territorial de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.1. Coñecer a organización administrativa e territorial de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CMCCT ▪CD ▪CAA ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪c ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.2. Sectores de actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.2. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario, e extraer conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CMCCT ▪CD ▪CAA ▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.3. Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.3. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CMCCT ▪CAA ▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.4. Sistemas económicos do mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.4. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CSIEE ▪CCL ▪CAA ▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪c ▪e ▪f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.5. Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CMCCT ▪CD ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l ▪m ▪ñ 				<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.6. Recursos naturais e actividades agrarias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CD ▪CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CSIEE ▪CD ▪CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CD ▪CAA ▪CSIEE ▪CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CAA ▪CSIEE

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				<ul style="list-style-type: none"> ▪CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h ▪m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.7. Pesca: tipos e problemática. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.7. Explica e localiza os tipos de pesca e os seus problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CMCCT ▪CD ▪CAA ▪CSC ▪CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.8. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CAA ▪CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.9. Actividades terciarias: transporte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.9. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CD ▪CAA ▪CSC ▪CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.10. Actividades terciarias: comercio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CD

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪g ▪h 			dun país.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CMCCT ▪CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪e ▪f ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.11. Turismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CCEC ▪CSIEE ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CCEC ▪CSIEE

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				▪CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪c ▪e ▪f ▪g ▪h ▪m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CSIEE ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL ▪CSIEE ▪CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CMCCT ▪CSIEE ▪CD ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪b ▪c ▪d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.13. Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CSC ▪CSIEE

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪e ▪f ▪g ▪h 				<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relacións con factores económicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL ▪CAA ▪CSC ▪CSIEE
Bloque 3. A historia				
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪h ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	sucesión, duración e simultaneidade. ▪XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	▪CSC ▪CMCCT
▪f ▪l ▪ñ	▪B3.4. Tempo histórico.	▪B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía)	▪XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	▪CSC ▪CMCCT
▪h ▪l ▪ñ	▪B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	▪B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	▪XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	▪CSC ▪CCL
▪g ▪l	▪B3.6. Idade Moderna: concepto e datación.	▪B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.	▪XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	▪CSC ▪CAA
▪f ▪g ▪h ▪l ▪n	▪B3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior.	▪B3.7. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores.	▪XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	▪CSC ▪CCEC ▪CAA ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪l ▪n ▪ñ	▪B3.8. Arte renacentista e barroca.	▪B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América.	▪XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	▪CSC ▪CCEC ▪CMCCT ▪CCL
▪g ▪l ▪h ▪n ▪ñ	▪B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	▪B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos.	▪XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	▪CSC ▪CCEC ▪CAA ▪CCL
▪a ▪c ▪d ▪g ▪l	▪B3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	▪B3.10. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas.	▪XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	▪CSC ▪CAA
▪a ▪c ▪d ▪g ▪l	▪B3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	▪B3.11. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna.	▪XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	▪CSC ▪CAA
▪f	▪B3.12. Descubertas xeográficas: Castela e	▪B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización,	▪XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta	▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l ▪m 	Portugal. Conquista e colonización de América.	e as súas consecuencias.	de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CMCCT ▪CAA ▪CCL
			▪XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC
			▪XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l 	▪B3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hexemonía e guerra dos Trinta Anos.	▪B3.13. Coñecer trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa.	▪XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA

2. Secuenciación e temporalización de contidos

1ª Avaliación

Contidos

1. Localización xeográfica: latitude e lonxitude.

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

2. A organización política do mundo: o Estado, a UE, o estado español
3. Economía globalizada: factores productivos, globalización
4. Sistemas económicos. Sectores económicos en España e Europa

Procedementos

- Construcción e interpretación de gráficas
- Interpretación dun mapa físico e temático
- Elaboración de cadros sinópticos

Sección bilingüe

- Reporting facts: verbs in present form
- Historical recount: verbs in past form
- Comparisons: ...the biggest, ...stronger than, ...less important than
- Specific vocabulary: monarchy, republic, territory, constitution.

2ª Avaliación

Contidos

- A actividade económica: definicións básicas; sectores primario, secundario e terciario
- O sector primario. Recursos naturais, agricultura. A pesca
- Sector secundario: a industria
- Sector terciario: transporte, comercio, turismo
- O subdesenvolvemento económico. Causas.

Procedementos

- Análise de mapas temáticos: de coropletas, de fluxos
- Comentario de texto xornalístico
- Elaboración de esquemas e cadros sinópticos

Sección bilingüe

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

- Reporting change: decrease, increase
- Expressing quantities and percentage
- Specific vocabulary
- Expressing possibility: can, could, may, might
- Comparisons

3ª Avaliación

Contidos

- Historia: tempo histórico. As fontes
- A Idade moderna. Etapas, cronoloxía e significado
- O Renacemento.
- Arte renacentista e barroca. Cultura dos ss. XVI e XVII
- O estado na Idade moderna. Monarquía autoritaria e absoluta.
- A Península Ibérica na idade Moderna
- A era dos descubrimentos

Procedementos

1. Realización de liñas do tempo
2. Análise de mapa histórico
3. Comentario de texto histórico
4. Comentario de obra artística
5. Argumentación da causalidade en historia

Sección bilingüe

- Situating events in time, chronology
- Expressing condition: if...then
- Reporting change: over the years..., since then....

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

- Specific vocabulary: chronology related concepts, monarchy, art vocabulary

3. Criterios de avaliación en relación coas competencias básicas

- 2.- Identificar e localiza-las comunidades autónomas españolas, os estados da Unión Europea e os estados do mundo. Interpretar mapas políticos.
- 3.- Obter información a partir de diferentes fontes: documentos escritos, imaxes, obras de arte.
- 4.- Identificar e situar xeográficamente os principios pobos, sociedades e culturas que se desenvolveron na Península Ibérica ata á época Moderna.
- 5.- Ordenar e representar gráficamente a evolución dalgún aspecto significativo da vida humana ó longo de diferentes épocas históricas.
- 6.- Identifica-los problemas ambientais máis graves de Galicia e España.
- 7.- Coñece-los principios e fundamentos que rexen as sociedades democráticas.
- 8.- Distinguir os principios momentos na formación e evolución do estado moderno.
11. É esixible a corrección gramatical, tanto na expresión oral coma escrita, a corrección ortográfica e o adecuado uso do vocabulario. Valoraranse a boa presentación e a caligrafía.

4. Metodoloxía didáctica, incluíndo as estratexias a desenvolver polo profesorado, para acadar os estándares de aprendizaxe, así como a adquisición das competencias clave.

O desenvolvemento das sesións didácticas fundaméntase por un lado, no traballo activo por parte do alumnos; por outro, na análise de documentos gráficos e textuais (mapas, gráficas, fotografías, debuxos).

Partimos dos seus coñecementos previos e das preguntas plantexadas polo profesor. Tras unha breve explicación, e coa axuda do profesor, os alumnos toman nota no cuaderno do esquema básico do tema. A continuación os alumnos deben analizar os documentos (textos, mapas, gráficas, imaxes artísticas, etc.) e relacionala cos contidos fundamentais.

Sección bilingüe: Os contidos e procedementos en inglés trabállanse de dous xeitos:

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

- No cuaderno tomarán nota dos contidos conceptuais sinalados para cada avaliación: vocabulario básico, aspectos culturais; estes contidos serán avaliados por escrito nos exames aínda que non afectan de xeito decisivo á nota final (*Orde do 18 de abril de 2007 que regula o Plan de Seccións Bilingües: Capítulo I, Art 3º, punto 5º: “A avaliación (...) axustarase en todos os casos aos procedementos establecidos na normativa vixente con carácter xeral.”*)
- Os contidos procedimentais que se traballan en cada avaliación inciden nos aspectos de expresión e comprensión, basicamente orais. Trátase, seguindo a orde antes mencionada (art. 2º), de “*reforzar as aprendizaxes da lingua estranxeira a través da incorporación parcial do seu uso como vehículo de comunicación na área*”. Estes contidos non serán avaliados nos exames, senón mediante a observación continuada

Seguindo esta metodoloxía, descartamos o modelo de “lección maxistral” ou o de lectura sistemática de temas previamente elaborados nos que o alumno non interveña.

5. Materiais e recursos

A maioría da documentación a analizar polos alumnos atópase no mesmo libro de texto: Textos, gráficas, mapas, fotografías, debuxos, diagramas e táboas de datos.

No departamento de Xeografía e Historia existe unha colección de mapas históricos de gran formato útiles para a parte do temario con contido histórico.

Material audiovisual complementario: proxectaranse imaxes de obras artísticas en cada unha das etapas estudadas.

Material de apoio para a Sección Bilingüe: Dicionario de Inglés. Dicionario Inglés- Español. Dicionario Inglés- Galego (na rede)

6. Avaliación.

6.1. Procedemento para a avaliación inicial [e, de desenvolverse na normativa, a acreditación de coñecementos previos (BAC)].

No mes de outubro o alumnado terá unha avaliación inicial, esta consistirá en repasar os contidos básicos adquiridos na asignatura durante cursos anteriores. Centrarase principalmente no repaso da periodización histórica xeral e de termos históricos e xeográficos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xerais. O obxectivo fundamental é valorar os coñecementos adquiridos polo alumnado en cursos anteriores e diseñar estratexias de aprendizaxe en torno a diversidade da propia clase ou grupo.

6.2. Procedemento de avaliación continua.

- 1.- Probas de coñecemento obxetivas: faráanse dúas probas por avaliación
- 2.- O traballo e a actitude en clase serán valorados mediante a resposta a preguntas directas, o comentario de documentos, a realización de exercicios escritos, a elaboración de esquemas e cadros conceptuais
- 3.- Valorarase a actitude positiva na clase
- 4.- A adquisición de competencias lingüísticas en inglés valorarase mediante a observación directa diaria e en exercicios escritos breves no contexto dos exames

6.2.1. Instrumentos de avaliación

1. Exame. Realizaranse un mínimo de dous exames por avaliación.
2. Observación na aula
3. Corrección de exercicios
4. Traballo en grupo

6.2.2. Criterios de cualificación

Os exames cualifícanse nunha escala de 1 a 10. Calcularase a media matemática dos exames realizados. A nota final de avaliación será a resultante do seguinte cálculo:

- 60%, nota media de exames
- 30%, notas do traballo en clase e corrección de exercicios.

- 10%, actitude na aula

6.3. Procedemento de avaliación extraordinaria (ESO e BAC)

Realizarase un exame no mes de setembro no que se valore o alcance dos obxectivos mínimos da materia. Previamente, no mes de xuño, ao remate do curso, entregarase ao alumnado unha guía para o estudo da materia durante o verán.

6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación das materias pendentes (ESO e BAC).

Realizaranse probas de carácter trimestral co obxectivo de avaliar ao alumnado. Estas probas poden ser exames que engloben os temas a impartir en cada materia por avaliación ou a realización de actividades propostas por cada profesor que imparta a materia do curso. Para que un alumno poda ter unha avaliación positiva debe superar os exames e actividades por avaliacións ou por outra banda superar o exame final de maio.

E.S.O.: 70% realización dos exames e actividades propostos en cada avaliación. 30% Exame final de maio.

7. Autoavaliación

7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

A avaliación é un proceso de ida e volta; é imposible que o alumnado obteña bos resultados se a profesora non se asegura de que consegue transmitir contidos e procedementos de traballo axeitadamente. Dese xeito, se para o alumnado existen uns obxectivos mínimos que deben cumprir para considerar superada a materia, tamén a profesora fixa para si mesma obxectivos mínimos.

A avaliación do proceso ten como finalidade a súa mellora.

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

- Comprobar que os obxectivos mínimos do alumnado son acadados.
- Asegurar que as explicacións e exercicios son comprendidos, mediante a observación e a pregunta directa.
- Averiguar por que razón os resultados acadados non son os previstos, no seu caso.
- Analizar as posibles solucións e poñelas en práctica.
- Reavaliar o proceso de ensino-aprendizaxe.

7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica.

1. Comprobación da axeitada temporalización da programación.
2. Acadamento de obxectivos mínimos
3. Realización das actividades programadas

8. Medidas de atención á diversidade

Prestarase atención ós alumnos nos que se aprecien mais dificultades de comprensión, simplificando as explicacións dos procedementos de traballo e insistindo nos coñecementos mínimos esixidos; non pedindo o dominio de aqueles conceptos menos relevantes e remitíndonos ós coñecementos mínimos expresados antes.

9. Concreción dos elementos transversais que se traballará

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballarase en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

Desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Fomentarase que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

No ámbito específico das ciencias sociais, a transversalidade incluírá o fomento ao respecto do patrimonio histórico, artístico e arqueolóxico,

Do mesmo xeito, porase especial énfase no respecto á diversidade cultural a través do seu coñecemento, e por extensión aos dereitos humanos

10. Actividades complementarias e extraescolares programadas

Para este curso a intención é realizar unha visita a empresas dos distintos sectores económicos da comarca, que permita un coñecemento básico da realidade socioeconómica no contexto mais cercano ao alumnado. (Posibilidades: A Mata, Chao do Couso, Amarelante...)

4º ESO

Vinculación entre obxectivos, secuenciación e temporalización de contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e grao mínimo de consecución de cada un, competencias clave, elementos transversais, instrumentos de avaliación e criterios de cualificación.

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

1. Vinculación entre obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789				
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo. ▪XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪h ▪l ▪n ▪ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.2. Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCEC ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪g ▪l ▪n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época. ▪XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CMCCT ▪CAA ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			e o método científico nunha variedade de áreas.	▪CMCCT
Bloque 2. A era das revolucións liberais				
▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l	▪B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo,nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	▪B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	▪XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
			▪XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l ▪ñ	▪B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	▪B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	▪XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
			▪XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do	▪CSC ▪CAA ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	
			▪XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
Bloque 3. A Revolución Industrial				
▪f ▪g ▪h ▪l	▪B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	▪B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	▪XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
▪g ▪h ▪l	▪B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	▪B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	▪XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
			▪XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
▪a ▪c	▪B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial.	▪B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e	▪XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas	▪CSC ▪CSIEE

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

	xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪d ▪h ▪l ▪m 	Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	os avances que leva consigo.	ciudades industriais.	▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪l ▪ñ 	▪B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	▪B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	▪XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪l ▪m 	▪B3.5. A ciencia no século XIX.	▪B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais	▪XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CMCCT
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial				
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 	▪B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.	▪B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. ▪XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				▪CCL
▪g ▪l	▪B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	▪B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	▪XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	▪CSC ▪CAA
▪g ▪h ▪l	▪B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	▪B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	▪XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	▪CSC ▪CAA
			▪XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	▪CSC ▪CAA
			▪XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l	▪B4.4. Revolución Rusa.	▪B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	▪XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	▪CSC ▪CAA ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l ▪n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B4.5. A arte no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL ▪CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL ▪CCEC
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)				
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
				▪CCL
▪a ▪c ▪d ▪h ▪l	▪B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	▪B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	▪XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	▪CSC ▪CCL
▪a ▪c ▪d ▪g ▪h ▪l	▪B5.3. II República española e a Guerra Civil.	▪B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	▪XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	▪CSC ▪CCL
			▪XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	▪CSC ▪CAA ▪CCL
Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)				
▪g ▪l	▪B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	▪B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	▪XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	▪CSC ▪CAA
▪g ▪h ▪l	▪B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	▪B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra	▪XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	▪CSC ▪CAA
			▪XHB6.2.2. Dá unha	▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

	xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		(europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CAA ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪d ▪l 	▪B6.3. O Holocausto.	▪B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	▪XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 	▪B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	▪B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪d 	▪B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	▪B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de	▪XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

	xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l 		posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	▪XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
	Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético			
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪d ▪g ▪h ▪l 	▪B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	▪B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	▪XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
			▪XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪f ▪g ▪h ▪l ▪m 	▪B7.2. Crise do petróleo (1973).	▪B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	▪XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d 	▪B7.3. Ditadura de Franco en España.	▪B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi	▪XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪g ▪h ▪l ▪ñ 		evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI				
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪d ▪g ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪d ▪g ▪h ▪l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.3.2. Enumera e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪l ▪ñ 		<p>proceso.</p>	<p>describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪a ▪c ▪d ▪g ▪h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪CSC ▪CAA ▪CCL

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

	xeografía e Historia. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪l				
	Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI			
▪e ▪g ▪h ▪l	▪B9.1. A globalización económica: concepto e características.	▪B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	▪XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. ▪XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	▪CSC ▪CD ▪CCL ▪CAA ▪CSIEE ▪CSC ▪CAA ▪CCL
▪e ▪f ▪g ▪h ▪l	▪B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	▪B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	▪XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	▪CSC ▪CAA ▪CCL ▪CD
▪e ▪g ▪h ▪l ▪m	▪B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	▪B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e	▪XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	▪CSC ▪CD ▪CAA ▪CCL ▪CMCCT

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ñ		discutir as novas realidades do espazo globalizado.		▪CSIEE
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía				
▪g ▪h ▪l ▪ñ	▪B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	▪B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	▪XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico. ▪XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. ▪XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	▪CSC ▪CMCCT ▪CAA ▪CCL ▪CSC ▪CAA ▪CSC ▪CMCCT ▪CAA
▪f ▪l ▪ñ	▪B10.2. Cambio e continuidade.	▪B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que	▪XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para	▪CSC ▪CMCCT

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. ▪XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	▪CSC ▪CMCCT
▪f ▪l ▪ñ	▪B10.3. Tempo histórico.	▪B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	▪XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	▪CSC ▪CMCCT
▪h ▪l ▪ñ	▪B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	▪B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	▪XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	▪CSC ▪CCL

2. Secuenciación e temporalización de contidos

1ª Avaliación

Contidos

- O Antigo Réxime. A monarquía absoluta. A ilustración
- As primeiras revolucións políticas: Revolución americana e francesa
- A revolución industrial.
- Nacionalismos, liberalismo, colonialismo
- España e Galicia no século XIX

Procedementos

- Análise de textos históricos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

- Análise de imaxes da época: pinturas e gravados
- Explicación de mapas históricos

Sección bilingüe

- Reporting change: decrease, increase
- Expressing quantities and percentage
- Expressing possibility: can, could, may, might
- Specific vocabulary
- The American Constitution: its origin and future influence.

2ª Avaliación

Contidos

- A Primeira Guerra mundial e o periodo de entreguerras
- A construción do bloque soviético
- Fascismo e nazismo
- A segunda Guerra mundial
- España e Galicia na primeira metade do século XX

Procedementos

- Análise de mapas históricos
- Análise de textos históricos
- Elaboración de cadros e esquemas

Sección bilingüe

- Comparisons
- Verbs: past forms
- Specific vocabulary
- Britain and USA during the 2nd. World War.

3ª Avaliación

Contidos

- A Guerra Fría
- A descolonización
- O franquismo, a transición e a democracia.
- O mundo actual

Procedementos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

- Análise e comentario de gráficas
- Comentarios de mapas históricos
- Comentario de textos históricos e xornalísticos

Sección bilingüe

- Comparisons
- Verbs: past forms
- Specific vocabulary
- Causes and consequences: first, then, consequently, because of, the reason why

3. Contidos mínimos esixibles

- O Antigo Réxime. A monarquía absoluta. A ilustración
- As primeiras revolucións políticas: Revolución americana e francesa
- A revolución industrial.
- Nacionalismos, liberalismo, colonialismoA Primeira Guerra mundial e o periodo de entreguerras
- A construción do bloque soviético
- Fascismo e nazismo
- A segunda Guerra mundialA descolonización
- O franquismo, a transición e a democracia.

4. Metodoloxía didáctica, incluíndo as estratexias a desenvolver polo profesorado, para acadar os estándares de aprendizaxe, así como a adquisición das competencias clave.

O desenvolvemento das sesións didácticas fundaméntase por un lado, no traballo activo por parte do alumnos; por outro, na análise de documentos gráficos e textuais (mapas, gráficas, fotografías, debuxos).

Partimos dos seus coñecementos previos e das preguntas plantexadas polo profesor. Tras unha breve explicación, e coa axuda do profesor, os alumnos toman nota no cuaderno do esquema básico do tema. A continuación os alumnos deben analizar os documentos (textos, mapas, gráficas, imaxes artísticas, etc.) e relacionala cos contidos fundamentais.

Sección bilingüe: Os contidos e procedementos en inglés trabállanse de dous xeitos:

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

- No cuaderno tomarán nota dos contidos conceptuais sinalados para cada avaliación: vocabulario básico, aspectos culturais; estes contidos serán avaliados por escrito nos exames aínda que non afectan de xeito decisivo á nota final (*Orde do 18 de abril de 2007 que regula o Plan de Seccións Bilingües: Capítulo I, Art 3º, punto 5º: “A avaliación (...) axustarase en todos os casos aos procedementos establecidos na normativa vixente con carácter xeral.”*)
- Os contidos procedimentais que se traballan en cada avaliación inciden nos aspectos de expresión e comprensión, basicamente orais. Trátase, seguindo a orde antes mencionada (art. 2º), de “*reforzar as aprendizaxes da lingua estranxeira a través da incorporación parcial do seu uso como vehículo de comunicación na área*”. Estes contidos non serán avaliados nos exames, senón mediante a observación continuada

Seguindo esta metodoloxía, descartamos o modelo de “lección maxistral” ou o de lectura sistemática de temas previamente elaborados nos que o alumno non interveña.

5. Materiais e recursos

A maioría da documentación a analizar polos alumnos atópase no mesmo libro de texto: Textos, gráficas, mapas, fotografías, debuxos, diagramas e táboas de datos.

No departamento de Xeografía e Historia existe unha colección de mapas históricos de gran formato útiles para a parte do temario con contido histórico.

Material audiovisual complementario: proxectaranse imaxes de obras artísticas en cada unha das etapas estudadas.

Material de apoio para a Sección Bilingüe: Dicionario de Inglés. Dicionario Inglés- Español. Dicionario Inglés- Galego (na rede)

6. Avaliación.

6.1. Procedemento para a avaliación inicial

No mes de outubro o alumnado terá unha avaliación inicial, esta consistirá en repasar os contidos básicos adquiridos na asignatura durante cursos anteriores. Centrarase principalmente no repaso da periodización histórica xeral e de termos históricos e xeográficos

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

xerais. O obxectivo fundamental é valorar os coñecementos adquiridos polo alumnado en cursos anteriores e diseñar estratexias de aprendizaxe en torno a diversidade da propia clase ou grupo.

6.2. Procedemento de avaliación continua.

- 1.- Probas de coñecemento obxetivas: faráanse dúas probas por avaliación
- 2.- O traballo e a actitude en clase serán valorados mediante a resposta a preguntas directas, o comentario de documentos, a realización de exercicios escritos, a elaboración de esquemas e cadros conceptuais
- 3.- Valorarase a actitude positiva na clase
- 4.- A adquisición de competencias lingüísticas en inglés valorarase mediante a observación directa diaria e en exercicios escritos breves no contexto dos exames

6.2.1. Instrumentos de avaliación

1. Exame. Realizaranse un mínimo de dous exames por avaliación.
2. Observación na aula
3. Corrección de exercicios
4. Traballo en grupo

6.2.2. Criterios de cualificación

Os exames cualifícanse nunha escala de 1 a 10. Calcularase a media matemática dos exames realizados. A nota final de avaliación será a resultante do seguinte cálculo:

- 60%, nota media de exames
- 30%, notas do traballo en clase e corrección de exercicios.
- 10%, actitude na aula

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

6.3. Procedemento de avaliación extraordinaria (ESO e BAC)

Realizarase un exame no mes de setembro no que se valore o alcance dos obxectivos mínimos da materia. Previamente, no mes de xuño, ao remate do curso, entregarase ao alumnado unha guía para o estudo da materia durante o verán.

6.4. Procedemento para o seguimento e avaliación das materias pendentes (ESO e BAC).

Realizaranse probas de carácter trimestral co obxectivo de avaliar ao alumnado. Estas probas poden ser exames que engloben os temas a impartir en cada materia por avaliación ou a realización de actividades propostas por cada profesor que imparta a materia do curso. Para que un alumno poda ter unha avaliación positiva debe superar os exames e actividades por avaliacións ou por outra banda superar o exame final de maio.

E.S.O.: 70% realización dos exames e actividades propostos en cada avaliación. 30% Exame final de maio.

7. Autoavaliación

7.1. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

A avaliación é un proceso de ida e volta; é imposible que o alumnado obteña bos resultados se a profesora non se asegura de que consegue transmitir contidos e procedementos de traballo axeitadamente. Dese xeito, se para o alumnado existen uns obxectivos mínimos que deben cumprir para considerar superada a materia, tamén a profesora fixa para si mesma obxectivos mínimos.

A avaliación do proceso ten como finalidade a súa mellora.

1. Comprobar que os obxectivos mínimos do alumnado son acadados.
2. Asegurar que as explicacións e exercicios son comprendidos, mediante a observación e a pregunta directa.
3. Averiguar por que razón os resultados acadados non son os previstos, no seu caso.

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020
Departamento Xeografía e Historia

4. Analizar as posibles solucións e poñelas en práctica.
5. Reavaliar o proceso de ensino-aprendizaxe.

7.2. Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica.

1. Comprobación da axeitada temporalización da programación.
2. Acadamento de obxectivos mínimos
3. Realización das actividades programadas

8. Medidas de atención á diversidade

Prestarase atención ós alumnos nos que se aprecien mais dificultades de comprensión, simplificando as explicacións dos procedementos de traballo e insistindo nos coñecementos mínimos esixidos; non pedindo o dominio de aqueles conceptos menos relevantes e remitíndonos ós coñecementos mínimos expresados antes.

9. Concreción dos elementos transversais que se traballará

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballarase en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

Desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención

IES XERMÁN ANCOCHEA QUEVEDO PROGRAMACIÓN 2019/2020

Departamento Xeografía e Historia

do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Fomentarase que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

No ámbito específico das ciencias sociais, a transversalidade incluírá o fomento ao respecto do patrimonio histórico, artístico e arqueolóxico,

Do mesmo xeito, porase especial énfase no respecto á diversidade cultural a través do seu coñecemento, e por extensión aos dereitos humanos

10. Actividades complementarias e extraescolares programadas

Para este curso a intención é realizar unha ruta histórica pola comarca, que permita un coñecemento básico das distintas etapas históricas no contexto máis cercano ao alumnado: prehistoria (mámoas de S. Xoan de Río), idade antiga (ponte Bibeí), idade media (igreja de Sobrado), idade moderna (algún pazo) e idade contemporánea (fábrica de chocolate da Cabalar)